

Katsaus talvisodan aikaisiin kirjeisiin rintamalta ja rintamalle

Tämän katsauksen kirjeet ovat otanta kahden sotilaan talvisodan aikaisesta kirjeenvaihdosta. Aineisto koostuu Väinön vaimolleen Naimille kirjoittamista kirjeistä sekä Leon perheeltään ja ystäviltään saamista kirjeistä. On syytä olettaa, etteivät kirjeet suinkaan muodosta yhtenäistä ja täydellistä kokonaisuutta, vaan että kirjeitä on ajan saatossa hukkunut tai jopa tietoisesti tuhottu. Tämä ei kuitenkaan vaikuta syntyviin tulkintoihin ja johtopäätöksiin. Joka tapauksessa näiden kirjeiden perusteella mieleeni on piirtynyt hentoinen kuva kumpaisestakin miehestä. Tulkintojen teossa on kuitenkin oltava varovainen ja maltillinen, sillä kirjeet avaavat meille vain hyvin pienen osan näiden miesten persoonasta. Oikeastaan ne enemminkin herättävät uteliaisuuden ja mielenkiinnon heitä kohtaan kuin että antaisivat valmiita ja varmoja vastauksia. Haluaisin tietää, mitä Väinölle ja hänen vaimolleen sekä Leolle tapahtui sodan jälkeen, millaisiksi heidän elämänsä muodostuivat; missä asuivat, millaiset perheet heillä oli, millaista heidän arkensa oli ja milloin he kuolivat vai ovatko vielä kenties elossa.

Kun tarkastellaan yksityishenkilöiden kirjoittamia kirjeitä, on meidän aina otettava huomioon tutkimukseen liittyvät eettiset seikat. Kirjeet ovat hyvinkin henkilökohtaisia dokumentteja, ne on alun perinkin tarkoitettu vain jonkun tai joidenkin luettaviksi. Tutkimukselliselta kannalta kirjeet ovat kuitenkin mitä parhainta materiaalia monestakin eri syystä. Ensinnäkin, kirjeet kertovat kirjoittajan sen hetkisestä statuksesta; missä hän parhaillaan on, mitä hän juuri sillä hetkellä kokee ja tekee sekä mitä hän on siihenastisen elämänsä aikana kokenut ja oppinut. Toisekseen kirjeistä voi olla tulkittavissa jotain myös niiden saajasta; ensisijaisesti ainakin ikä, tausta ja tietenkin suhde kirjeen kirjoittajaan. Ylipäätään kirjeet kertovat siitä ajasta ja paikasta, missä kirjeen kirjoittaja eli tai elää. Menneisyyden tulkinta on näin ollen olemista tässä ja nyt, ja toisaalta olemista siellä ja silloin. Tulkinta lähtee siis aina siitä, että tulkitsija yrittää ymmärtää kirjeissä esiintyvää, silloista nykyhetkeä tämän päivän nykyhetkessä. Kuvaan astuu kulttuurin lukutaito, mikä yksinkertaisimmillaan tarkoittaa ymmärrystä kulttuurin merkityksestä ja moninaisuudesta. Kulttuurin lukutaito on kykyä lukea ympäristön kulttuurisia viestejä, havaita kulttuurisia arvoja ja kykyä toimia ympäröivässä kulttuurissa. Tässä tapauksessa minä tulkitsijana yritän lukea ja ymmärtää talvisodan ajan maailmaa, tapahtumia ja tavallisten ihmisten arkea sodan keskellä.

Kenttäposti

Kenttäposti on kriisitilanteisiin suunniteltu puolustusvoimien postinkuljetus- ja osoitejärjestelmä. Kenttäposti muodostaa sodan aikana osan yleisestä postilaitoksesta, ja sen tarkoitus on puhtaasti puolustuslaitoksen edun mukainen, eli mahdollisimman nopea ja luotettava postin toiminta rintamalle ja sieltä pois. Kenttäpostia kokeiltiin Suomessa ensimmäisen kerran rauhan aikana, kun sen toimivuutta testattiin talvella 1937 käytyjen sotaharjoitusten yhteydessä. Seuraavan kerran kenttäposti oli käytössä kesällä 1939 sotaharjoitusten aikana niin sanotusti harjoitus mielessä.

Kenttäpostin perillemenon edellytyksiä olivat muun muassa se, että kirjekuoren yläreunaan tuli kirjoittaa sana ”*kenttäpostia*”. Vastaanottajasta oli kirjattava koko nimi, sotilasarvo ja täydellinen merkintä siitä, mihin rykmenttiin, pataljoonaan, komppaniaan, erikoiseen joukko-osastoon, virastoon tai laitokseen vastaanottaja kuului. Osoitteessa ei kuitenkaan saanut koskaan mainita saajan sijoituspaikkaa. Maaliskuun alussa 1940 otettiin käyttöön järjestelmä, jossa jokaisella joukolla oli oma peitenumeronsa. Kirjeeseen oli vielä kirjattava lähettäjän tiedot, jotta lähetys voitiin palauttaa hänelle takaisin, jos sitä ei syystä tai toisesta voitu toimittaa perille.

Talvisodan kenttäpostin kautta kulki noin 60-70 miljoonaa erilaista postilähetystä. Kenttäpostin välityksellä sai maksutta lähettää enintään 45 gramman painoiset kirjeet ja postikortit. Kirjeet kulkivat molempiin suuntiin, mutta paketteja ei saanut lähettää rintamalta ilman erillistä lupaa. Postin kulkua hidastivat muun muassa postin suuri määrä, sensuuri, pommitukset, henkilökunnan vajoisuus ja kuljetuskaluston puute.

(Lähteet: *Hakkapeliitta* 8.8.1939, *Hakkapeliitta* 15.8.1939, *Ruotuväki* 9/19.)

Väinö

Tässä raportissa mukana olevat Väinön kirjoittamat 30 kirjettä ovat ajalta 4.10.1939–5.4.1940. Niistä kaksi on päivätty lokakuulle, neljä marraskuulle, kolme joulukuulle, kahdeksan tammikuulle, kuusi helmikuulle, neljä maaliskuulle ja kolme huhtikuulle.

Kirjoittamiensa kirjeiden perusteella Väinö on noin 25–30-vuotias mies. Hän asuu jossain Huittisten suunnalla. Kirjeistä välittyy kuva huolehtivasta, vaimoaan syvästi rakastavasta miehestä, joka turvaa usein uskontoon ja Jumalaan. Kirjeessä, joka on päivätty neljäs lokakuuta 1939 Väinö kertoo, ettei hän ole vielä ollut rintamalla: *”Minä en ole vielä ollu rintamalla yhtään eikä nämä mutku mitä lentokoneita vähän ammuttu. Mutta kyllä kaikki oikeen vartoo että pääsis.”* Väinö kirjoittaa, ettei vääryydellä ole koskaan voitettu, ja että jumala on meidän puolellamme. Väinö ja Naimi vihitään loppuvuodesta 1939 ennen talvisodan alkamista, sillä neljästoista marraskuuta 1939 päivätyssä kirjeessä Väinö kertoo anoneensa lomaa, jotta he pääsisivät vihille: *”Mutta sitten jollen saa nyt lomaa niin älä vartoo sitten jollen lauantaina ole siellä. Kyllä joka tapauksessa pääsen mutta jos sitä lykätään.”* Naimisiin he pääsivät ilmeisesti aivan ajallaan, koska kahdeskymmeneskolmas marraskuuta 1939 päivätyssä kirjeessä Väinö kertoo matkansa menneen hyvin, ja poikien onnitelleen häntä. Samassa kirjeessä Väinö kertoo lomakiellon astuneen voimaan. Toisaalta hän kirjoittaa tietävänsä, että pääsee pian pois: *”On hauskaa kun pääsemme pois. Sen tähden ei pääse enää lomalle. [...] Älä nyt ikäväitse kun pian saavun sun luoksesi.”* Aivan talvisodan aattona kahdeskymmenesyhdeksäs marraskuuta 1939 Väinö kirjoittaa kärsivänsä kurkkukivusta ja yskästä. Kirjeestä käy ilmi myös se, että Väinö, kuten suurin osa miehistä, on tupakkamiehiä: *”En ole vielä yhtään tupakka askia ostanut täällä sen jälkeen kun lomalta tulin.”* Toisaalta sodan syttyminen on ilmeisesti jo varmaa, sillä Väinö kirjoittaa: *”[...] Ei se kummalisenpaa ole kun ennenkä. Ryssä koittelee hermoja vaan ei se tänne senpualesta tule.”* Väinö päättää kirjeensä: *”Naimi kuule olet rakkain minulle. Näkemiin.”*

Jouluaattona päivätyssä postikortissa Väinö kertoo olleensa taistelussa: *”Moni meistä muutti ijäisee kotiin ja useat haavottus mutta Jumala varjeli minua. [...] Kyllä sinnekin päin tulee ilmotukset että lehdestä näjet kuka on kaatunut. [...] Olen rukoillut kaatuneittenki pualesta että heilläkin olis rauhallinen Joului.”* Joulun miehet saivat viettää rauhassa joululauluja laulaen.

kahdeskymmenesseitsemäs joulukuuta 1939 ja kolmas tammikuuta 1940 päivätyissä kirjeissä Väinö kertoo joulunviettoa rintamalla ja kertoo olleensa ”kuumassa paikassa”. *”Tiedän varmaan etten toista kertaa joudu sen kuumempaan paikkaan. Mutta kyllä jumala varjeli minua ja meitä kaikkia. Kyllä*

uskon että hänen turvissaan uskaltaa mennä. Kyllä kiitin Jumalaa kun pääsi terveenä takaisin.”

Tammikuun kolmannen päivän kirjeessä Väinö kertoo jouluaaton olleen toivoton, sillä he hyökkäsivät vihollista vastaan. *”Mutta jouluaattoillalla oli jo meillä joulu niinkun muillakin. Ja kiitimme jumalaa ja veisasimme Joulu virsiä kaikki yhdessä ja oli hauskaa.*” Samassa kirjeessä Väinö kehottaa kotirintamalla varovaisuuteen, jos näkyy lentokoneita: *”[...] ne ampuu konekivääreillä ilmasta. Maakellari olis hyvä. Silloin aina menisi kun koneita liikkuu.*” Muutenkin Väinö ohjeistaa vaimoan toimimaan mahdollisen hyökkäyksen varalta: *”[...] näkee mistäpäin ne tulee niin menee muurintaka. Maanteillä olis kun kulkee hyvä että olis valkoinen puku tai lakki.*”

Tammikuun alussa Väinö joutui sairaalaan vilustumisen takia. *”Kyllä täällä on hyvä olla ja hyvä hoito. Kylläkai taas pian paranen kunnei minussa paljon ole kuumetta.*” Väinö myös kertoo olleensa pienessä maakuopassa seitsemän tuntia ”karnattitulessa”. Kirjeissä, jotka on päivätty kymmenes, kuudestoista ja yhdeksästoista tammikuuta Väinö kertoo olevansa edelleen sairaalassa. Kymmenennen päivän kirjeessä on runsaasti lainauksia raamatusta koskien pelkäämistä ja pelkoa. Väinö toivoo vielä kerran näkevän vaimonsa. Ensimmäisen kerran mainitaan kaatunut nimeltä kuudennentoista päivän kirjeessä. Samassa kirjeessä Väinö kertoo sairastavansa hinkuyskää. Lopulta yhdeksännelletoista päivälle päivätyssä kirjeessä Väinö kertoo tervehtyneensä: *”Lääkäri sanoi että olen terve. [...] Olinki jo sairaalassa 13 päivää. Kyllä täällä Imatralla on hyvä sairaala ja ruoka.*” Väinö harmittelee sitä, ettei ole saanut Naimilta kirjettä sitten kuin jouluna. Kirjeen lopussa hän esittää oman arvionsa sodan kestosta ja kulusta: *”Mutta sen tiedän että kyllä se pian loppuu kun kaikki valtiot on meidän puolella. Ei ryssän yksin parane kunnei sen parane meidän kanssaka. Sillä ryssä ei tule enää tuumaakaan. Hän on tullu sen minkä hän tulee. Ja pian hän lähtee vallan pois kun vaan Jumala meille voimaa suo.*” Tammikuun viimeiselle päivälle päivätyssä kirjeessä Väinö kirjoittaa rakkaudestaan ja tuntemastaan ikävästä Naimia kohtaan: *”Kyllä minun tuli ikävä sinua ja ajattelin että kun Jumala meidät kerran yhdisti niin ei ilman häntä mitään tapahdu. Ja tiedät että rakastan sinua ja olet kaikista rakkain minulle. [...] Mutta rakas vaimoni anna anteeksi minulle kaikki jos olen sinulle paha ollut.*” Kirjeen alkupuolella Väinö kertoo tietävänsä, että pian hän taas joutuu etulinjaan.

Helmikuun neljännen päivän kirjeessä Väinö harmittelee, ettei ole saanut pitkään aikaan Naimilta kirjettä. Kirjeestä käy ilmi myös se, että Väinön veli on haavoittunut. *”Että kyllä olen kiittänyt siitä monta kertaa Jumalaa kun hän on minua suojellu vaikka on yhtäpäättä semmonen tykkien julina ettei korviaan auki saa. Ja on se väliin likikin tullu. Mutta ei ole käynyt niin kuin velipojan. Kyllä olen rukoillut hänenkin puolestaan ja sinun puolestasi.*” Väinö on huolissaan Naimin rahallisesta pärjäämisestä, ja kertoo lähettävänsä vaimolleen rahaa. Viidennen päivän kirjeessä Väinö kirjoittaa:

”Olen jo varronnu sitäkin että tämä sota loppus ja että saisin sitten asioita järjestää että sinunki asias paranis ettei sinua siellä kiusatasi jota olen surru täällä. Se on soranaikanakin kunnei ne ihmiset mitään ajattele kun ne ovat meidän kimpussamme vieläkin. [...] Ja sitä olen rukoillu että Jumala auttas meitä ja antas meille voimaa kestävään nämä kärsimykset mikä meillä nyt on edessämme on meillä ollut jo pitkän aikaa.” Helmikuun kahdeskymmenespäivä Väinö kirjoittaa Naimille, miten hyvä oli, että hän pääsi hetkeksi huilaamaan. *”Oliki jo väsyne kun toista kuukautta tappeli. Kyllä kyllä niitä paljon vihollisia kaatu silläkin aikaa kun olin siellä. [...] Eikä meistä paljon jääny vaikka oli kiivasta taistelua. Mutta kun pitää vahvan uskon että Jumala varjelee ja hänen turvissaan on hauska kulkee vaikka mihin.”* Kirjeen lopussa Väinö mainitsee kaksi nimeä, joiden epäillään eksyneen porukasta tai kaatuneen. Helmikuun viimeinen kirje on päivätty kahdeskymmeneskuudespäivä. Siinä Väinö muun muassa pyytää vaimoan lähettämään neljä laatikkoa tupakkaa. Väinö ja hänen sotatoverinsa olivat joutuneet kokemaan äkkilähdön: *”Meitin jäi kaikkein pakkaukset ryssille kun tuli niin äkkiä lähtö ettei kerinny mitään ottamaan. Silloin olin minäkin lähellä että pistoolilla sain ampua ottaan ja kyllä komiasti keikkas. Ja jollen olisi sitä tehny en eläisi enää.”*

Maaliskuun ensimmäisen päivän kirje on lyhyt. Väinö kirjoittaa: *”Vaan minulla on nyt kiire kun täytyy mennä usemmin taas kun se on tulossa taas. Mutta on hyvä kun tiedät että olen henkisiä.”* Seuraava kirje onkin sitten päivätty viisi päivää sodan loppumisen jälkeen, kahdeksastoista päivä maaliskuuta. Väinö kertoo haavoittuneensa kämmeneen, mutta että se on jo terve. *”Kyllä nyt matkalla ollaan mutta on Tampereen suunta. [...] Älä nyt vaan pakettia lähetä kun olemme reisulla enkä tiedä mihinkä vievät. [...] Olemme matkalla mutta kirjotan vähän että tiedät että henkisiä olen.”* Pitkäperjantaina kahdeskymmenestoinen päivä Väinö kirjoittaa olevansa iloinen rauhasta, sillä nyt on toivoa taas pääsystä kotiin. *”Olemme jo viikon maanneet vaan. Se on hyvään tarpeeseen kiivaitten taisteluitten jälkeen. Meitä kaatu 15 tuhatta ja meidän täyty olla yhtäpäättä kunnei ollut vaihtaa toisia. Minäkin olin niin väsynyt että seisaalleni nukuin mutta taas kun meinasin kaatua heräsin taas. Ja kun katsoin eteenpäin niin ryssät molotti jo viiden syllän päässä. Ei muuta kun pyysin Jumalalta voimaa ja rupesin rauhallisesti tekemään sitä mitä pyssyllä tehelään.”* Väinö kertoo menettäneensä kahdesti reppunsa ryssille, mutta kieltää Naimia lähettämästä vaatteita, sillä hän on niitä jo aikaisemmissa paketeissa saanut. *”Klupiakin”* on vielä viisi askia polttamatta, joten sitäkään ei tarvitse vaimon lähettää. Maaliskuun viimeinen kirje on päivätty kahdeskymmeneskahdeksas päivä, ja siinä Väinö kertoo odottavansa jo kovasti heidän tapaamistaan. *”Kyllä se pian koittaa aika että pääsen luoksesi joka olet minulle rakkain tämän maan päällä.”* Väinö kehottaa Naimia käymään kunnantoimistossa täyttämässä kaavakkeen, jolla

vaimo saa miehensä palkan itselleen. Lisäksi Väinö kielsi Naimia luopumasta vihkisormuksistaan. *”Ja älä sormuksista luovu vaikka olis kuinkamonta keräystä sillä minä olen uhrannut niin paljon että se riittää meitin osallemme. [...] Saavat ne antaa kunnei ole ollut rintamalla.”* Lisäksi Väinö kumoaa mahdolliset liikkeellä olevat huhut: *”Kuulemma on siellä liikkunu huhuja että kahdeksas kompani ajautu vankiksi. Mutta valetta on kaikki. Kyllä vapaita ollaan.”*

Ensimmäinen päivä huhtikuuta päivätyssä kirjeessä Väinöä huolettaa se, että hän on kuullut, ettei Naimi ole käynyt lunastamassa kuukausitiliään. *”Kun se on minun palkkani [...] Että älä jätä sitä 1000 markkaa sinne.”* Edelleen Väinö odottaa kotiutusta: *”Mutta rakas Naimi sitä toivon että pääsisin pian sinun luoksesi täältä. Sillä koko ajan olen ikävöinyt sinua ja kiitän sinua niistä rukouksista jolla minua suojelit ettei Jumala kutsunu minua pois.”* Tässä kirjeessä Väinö kritisoi osan tovereidensa toimintaa. *”Mutta ei ole hauska katsella kun miehet pelaavat korttia eikä muista sitä enää kun oli kuolema silmain edessä. Eikä ne parane kiellosta vaikka Vaarnokin kielsi.”* Väinön viimeisessä, viidennelle päivälle päivätyssä kirjeestä ilmenee se, että niin Väinö kuin Naimikin ovat ottaneet osaa samaan suruun. Kirjeestä ei kuitenkaan käy selville mikä se suru on. Väinöllä on kova ikävä vaimoan ja kotiaan. *”Monta kertaa kun olin yksin synkässä metsässä vartiassa niin ajattelin ettei minulla ole muuta turvaa kun Jumala. Ja itkin kun muistin ne sanat kun sinä minulle viimeksi sanoit kun kättä vaihdettiin joka oli raskain hetki minulle vaikka koitin sitä salata.”*

Leo

Tässä raportissa on mukana kaksikymmentäviisi Leon rintamalle saamaa kirjettä. Kaiken kaikkiaan kirjeitä on kahdeksankymmentä yhdeksän, mutta tähän raporttiin valitsin mukaan kaikki ne kirjeet, jotka saatoin tunnistaa *tuntemattomalle sotilaille* osoitetuiksi kirjeiksi. Kirjeet on päivätyt ajalle ”ennen joulua” 1939–29.4.1940. Kirjoittajina on kaksitoista nuorta naista eripuolilta Suomea. Muutamilta kirjoittajilta löytyy vain yksi kirje, mutta yleisesti ottaen voidaan ajatella Leon vastanneen moniin saamiinsa *tuntemattoman* kirjeisiin. Leo on ollut varsin ahkera kirjeiden kirjoittaja, sillä näiden *tuntemattoman sotilaan* kirjeiden lisäksi hän on kirjoittanut muun muassa äidin ja kuuden sisaruksensa kanssa, mutta sen lisäksi myös useiden ystäviensä kanssa. Kaiken kaikkiaan näiden kaikkien Leon saamien kirjeiden joukossa on lähemmäs kolmekymmentä eri kirjoittajaa. Kirjeistä yksi on päivätyt joulukuussa 1939. Loput kirjeet on päivätyt vuodelle 1940, joista viisi tammikuulle, kuusi helmikuulle, neljä maaliskuulle ja yhdeksän huhtikuulle.

Tuntemattoman sotilaan kirjeet ovat mielenkiintoinen yksityiskohta Suomen sodanaikaisessa historiassa. Suomalaisia kehoitettiin kirjoittamaan myös tuntemattomille sotilaille. Tarkoitus oli

ylläpitää hyvää mieltä ja taistelumoraalia. Kirjeiden tarkoitus oli myös poistaa sotilaiden yksinäisyydentunteita. Sen lisäksi lehdet olivat täynnä kirjeenvaihtoilmoituksia. Tuntemattomalle niin sotilaat kuin siviilitkin saattoivat kirjoittaa vapaammin ja rehellisemmin esimerkiksi tunteistaan, peloistaan ja tulevaisuuden odotuksistaan. Kotiväkeä ja ystäviä ei haluttu huolestuttaa ikävillä uutisilla, ne oli helpompi jakaa jonkun ennestään tuntemattoman kanssa. Kirjeitä kirjoitettiin ahkerasti, sillä ne olivat ainoa yhteydenpitokeino. Kirje rintamalta rakkaalta ihmiseltä oli merkki siitä, että hän oli hengissä. Tai ainakin kirjeen kirjoittamishetkellä oli ollut hengissä...

Kirjeiden perusteella Leo on noin 21–24-vuotias naimaton nuorimies. Hän asuu jossain Merikarvian alueella. Leon molemmat vanhemmat ovat elossa, ja kirjeiden perusteella hänellä on kaksi siskoa ja neljä veljeä. Leo on todennäköisesti sisarusparven kolmanneksi tai neljänneksi vanhin. Äidin ja sisarusten kirjeissä perheen isä mainitaan vai harvoin. Jollakin sisaruksista on riitaa isän kanssa, ja siksi hän ei juurikaan käy kotona. Leon saamien kirjeiden perusteella mieleeni piirtyy kuva sosiaalisesta, jopa sosiaalisesti lahjakkaasta, joskin toisaalta myös vakavahenkisestä nuoresta miehestä. Leolla näyttää olevan paljon jopa tyttöystäväksi luokiteltavia kirjeenvaihtoystäviä, sillä useat tytöt kertovat kiintymyksestään häntä kohtaan. Kirjeiden sisällöstä voi päätellä, etteivät nämä nuoret naiset ole tunteidensa kanssa yksin, vaan että myös Leo olisi kirjoittanut jotakin saman suuntaista.

Leo saamassa ensimmäisessä *tuntemattomalle sotilalle* osoitetussa kirjeessä ei ole päivämäärää, mutta kirjeen sisällöstä voi päätellä, että se on kirjoitettu ennen joulua 1939. Iita Sortavalasta lähettää lyhyen kirjeen tai oikeammin todennäköisesti paketin, sillä hän mainitsee kirjeen mukana tulevat käsineet. *”Joku voi ehkä tarvita vaikka toisilta jo jää entisetkin syrjään kun ei kädet tarvitse enään. [...] Hyvää ja rauhaisaa joulua sinne rintamalle kaikille ja toivon että pääsisitte jouluksi kotiin.”* Iitalta on vain tämä yksi kirje.

Toinen yhden kirjeen kirjoittaja on Aune. Hän aloittaa kahdeskymmenes tammikuuta päivätyn kirjeensä *”Tervehdykseni tuntemattomalle!”*. Aune kirjoittaa Karjalasta *”reippaalle maansa puolustajalle ja Isänmaamme vartijalle”*. Hän uskoo siihen, että sotilaat pitävät puolensa. *”Teidän voittonne olisi niin kuin meidänkin voitto, kun me radiosta ja lehdestä kuulemme kuinka ne suomen pojat yrittää.”* Aune pyytää Leoa vastaamaan edes lyhyesti, sillä sekin olisi tervetullutta vaihtelua.

Kolmas yhden kirjeen kirjoittanut on H. Rasimus. Hän on päivännyt kirjeensä kahdeskymmeneskahdeksas helmikuuta. He ovat jo vaihtaneet kirjeitä/kortteja, sillä H. Rasimus kiittää Leoa saamastaan kortista. Hän kertoo, että yrittää tehdä parhaansa kotirintamalla, vaikka ei sitä voi verrata *”Teidän sankari tekoihinne”*. H. Rasimuksen mukaan ilta on ollut rauhallinen. *”Ei*

ole muutamaaan päivään tykkien jyskeetkään häirinneet. Nuo turman linnut kyllä vierailevat joka päivä, mutta eivät ole aivan lähelle osuneet. Teillä siellä on kait ne alituisen kaikella tavalla vastassa?” Kirjeessä hän myös kertoo siskonsa miehen kaatuneen, ja pyytää saman tien anteeksi kirjoituksiaan ”en koskaan ole tuntemattomalle kirjoittanut”. Hän pelkää kirjoituksensa tuntuvan Leosta epämiellyttävältä. ”Minulta kun ei ole veljiä siellä [...] niin ettei tarvitse kenellekään muuten kirjoittaa kun nyt näin sattumalta niin tulee tähän kaikenlaista seka melskaa. Pidän Teitä veljinä siellä, ja esi-taistelijoina, olemmehan saman maan ja kansa yksilöitä.” H. Rasimus jää innokkaana odottamaan Leon vastausta.

Myös Sandra on kirjoittanut yhden kirjeen. Se on päivätty maaliskuun kahdeskymmeneskolmas päivä Pallaitniemellä. Sandra aloittaa kirjeensä reippaasti: *”Tervehdys hellä halki pakkasilman lennä sinne jonnekin kauvas rajoillemme. Jossa uljaita voittoja saavutetaan ja ryssille selkään annetaan. Ajattelin ruveta kirjoittamaan sinne tuntemattomalle sotilaalle, sillä onhan se hauskaa saata kirjeitä joskus tuntemattomaltakin sotilaalta eikä vain tunnetuilta.”* Sandra kertoo kuulleensa uljaista voitoista, joita sotilaat ovat saavuttaneet ylivoimaista vihollista vastaan. Vaikka hän asuukin Karjalassa, on hänen asuinpaikkakunnallaan ollut rauhallista. *”Ovathan ne Molotovin rauhankyyhkysyet täälläkin lennelleet, mutta eivät ne täällä minun kotiseudullani ole saaneet vahinkoa aikaan.”* Sandra kirjoittaa siitä, miten hän, nuori nainen, olisi tahtonut elää rauhassa vapaassa Suomessa. Mutta kohtalo määräsi toisin, ja kohtalo on otettava vastaan sellaisena kuin se annetaan. Hän myös toivoo, että saisi vastauksen kirjeeseensä, sillä *”onhan jännää saada kirje sellaiselta henkilöltä jota ei tunne”*.

Viidennen yhden kirjeen kirjoittaja on Hollolassa asuva Terttu. Hänen kirjeensä on päivätty kahdeksastoista helmikuuta. Terttu on jo saanut Leolta vastauksen, sillä hän kiittää saamastaan kirjeestä. Tertun kirje on kovin lyhyt. Hän pahoittelee, ettei ole aiemmin vastannut, ja kyselee, miten Leon aika kuluu rintamalla. *”Te siellä saatte valvoa meidän kaikkien puolesta. Toiset saavat antaa henkensäkin rakkaan isänmaan alttarille.”* Terttu lopettaa kirjeensä toiveeseen, että Leo edelleen kirjoittaisi hänelle.

Helsingissä asuvalta Kertulta on mukana kaksi kirjettä. Niistä ensimmäinen on päivätty yhdeksäs helmikuuta, ja se on varsin lyhyt ja ytimekäs: *”Tuntemattomalle sotapojalle! Terveiseni Teille tuntematon urhea suomalainen sotapoika. Pitäkää edelleen ryssä kaukana rakkaasta isänmaastamme. Terveisin Kerttu [Sukunimi], (osoite):”* Eikä Kertun toinenkaan kirje ole kovin pitkä. Se on päivätty kymmenes huhtikuuta, ja alkaa reippaasti: *”Korpraali [Sukunimi]!”* Kerttu kirjoittaa olleensa yllätynyt, kun Leo kirjoitti vastauksen. Hän kuitenkin hieman epäröi kirjetuttavuuden suhteen: *”En tosiaan tiedä mitään sellaisesta ”sattumasta”, että olisi kirjoittanut*

Teille jo aikaisemminkin.” Kerttu haluaisi tietää, mistä Leo on hänen nimensä ja osoitteensa saanut. Hän kuitenkin olisi valmis jatkamaan kirjeiden vaihtoa. *”Kirjoititte vielä että olisi varmaan hauskaa vaihtaa kirjeitä kanssani. Sekin on asia johonka en tiedä sanoa niin eikä näin. Mutta jos kerran haluatte minulle niin ei minulla mitään sitä vastaan ole.”*

Helmi, eli Hemppa, kirjoittelee Koivistosta kaksi kirjettä Leolle. Ensimmäisessä on päiväys toinen neljättä. *”Niin, nyt on tullut rauha, vaikkakin raskas rauha ja raskain ehdoin, mutta kait sitä siihenkin tottuu [...].”* Helmi on itse asiassa luullut Leon kaatuneen, sillä Helmin tuttu oli ollut samassa Marokon kauhun komppaniassa, ja tämä tuttu oli kertonut koko komppanian kaatuneen. *”[...] hän kertoi, että kauhun komppania meni niin tyyni, että neljä haavoittunutta jäi, hän niiden mukana [...].”* Helmi kertoo myös kuulleensa, että pitkin rajaa on kaatunut paljon suomalaisia viimeisinä sotapäivinä, mutta sitten hän povasi itselleen: *”[...] ja kortti näytti että saan kirjeen ristiveriseltä mieheltä ja se piti paikkansa, tänään sain kirjeenne, muuten oletteko tumma vai vaalea?”* Helmi ja Leo ovat sopineet aikaisemmassa (aikaisemmissa) kirjeessä tekevänsä yhdessä hiihtoreissun: *”Ei siitä meidän hiihtoreissusta taida tulla mitään, sillä täällä sataa nytkin parasta aikaa vettä taivaan täydeltä [...].”* Helmiä pelottaa tapaaminen, koska hän on omien sanojensa mukaan ujo. *”[...] pelkään että punastun, kun olette outo minulle, mutta älkää välittäkö, ettehan?”* Helmi lähettää kirjeessä kuvansa Leolle, jotta Leo näkee *”osapuilleen minkälainen hahmo minä olen, mutta älkää olko liian ankara arvostelussanne”*, ja pyytää myös Leoa lähettämään kuvansa. Kirje loppuu salaperäiseen kommenttiin, johon ei seuraavakaan kirje tuo vastausta: *”[...] sillä ymmärsin kyllä teidän ”pienen” sananne ja kahden olo hetkestänne kauniissa luonnossa täydellisesti.”* Toinen kirje on päivätty kuudestoista neljättä. Helmi kertoo saaneensa vastaanottaa kirjeen kylpyyn, johon Helmin äiti sen toi. Helmi kirjoittaa heti aluksi olevansa hieman epävarma, miten hänen tulisi suhtautua Leon hänelle antamaan valokuvan arvosteluun. *”[...] minun mielestäni se oli kyllä liian kohteliaasti teiltä sanottu, kun sanoitte että se oli kaunis [...] kun olen niin monta kertaa peilistä nähnyt, että olen sellainen vähemmän kaunis.”* Leo on ilmeisesti epäillyt Helmin kyllästyneen hänen kirjeisiinsä, koska Helmi kirjoittaa: *”Sitten, älkää nyt aina sanoko että en vaan kyllästyisi teihin, miten minä voisin kyllästyä, kun en ole vielä nähnytäkään teitä, tunnustan kyllä suoraan, että olen vähän sellainen tuulihattumainen, mutta en nyt silti ihan mahdoton ole [...].”* Leo tuntuu olevan kovin innokas tapaamaan Helmin, sillä Helmi kirjoittaa, että asiahan on jo päätetty. Tapaaminen on nyt oikeastaan kiinni siitä, onko Leon mahdollista matkustaa Helmin luo. *”[...] teistä se vaan riippuu, jos haluatte tulla minua tapaamaan, sillä tiedättehan, että minun on paha tulla sinne [...].”* (Vaikka oli jo rauha, miehet odottivat edelleen kotiutusta.) Helmi on jo kertonut olevansa ujo, ja samaa hän kirjoittaa uudelleen: *”[...] olen monta kertaa jo elänyt*

mielikuvissani sen hetken kun näemme toisemme, minä kyllä punastun silloin, mutta älkää sitten välittäkö.” Ilmeisesti myös Leo vähättelee ulkoista olemustaan, sillä Helmi kirjoittaa, ettei hän katso ulkokuorta, vaan ainoastaan sydäntä. Lisäksi Helmi kehuu Leon kirjeitä ”*ne ovat kaikki olleet niin kauniita ja kivoja, ja oikein pidän niistä*”. Sitten Helmi tekee yllättävän tunnustuksen. ”[...] *älkää vaan loukkaantuko minuun, mutta olen lukenut joka ainoan kirjeenne myös äidilleni [...] hän ymmärtää hirveän hyvin meitä nuoria, sillä pidän että hän on itsekin nuori vasta 42 vuotta vanha [...].* Valitettavasti emme saa koskaan tietää, miten Leo reagoi kyseiseen asiaan.

Kirjeiden joukossa ovat myös Kurusta lähetetyt kaksi Mirja-Elisabetin kirjettä. Ensimmäinen on päivätty maaliskuun kolmannelle päivälle. Mirja-Elisabet aloittaa kirjeensä pyytämällä anteeksi sitä, että rohkenee nimittää Leoa tuntemattomaksi *ystäväksi*. Hän perustelee rohkeuttaan sillä, että kaikki suomalaisethan ovat ystäviä keskenään. Kirjeen alussa selviää myös se, että Mirja-Elisabet ja Leo ovat jo vaihtaneet kirjeitä, eli tämä kirje ei ole ensimmäinen. Mirja-Elisabet kertoo olevansa sunnuntaikoulun opettaja. ”*Se on rakas tehtävä minulle ja tunnen itseni mitättömäksi niin suureen tehtävään, jonka Herra on minulle uskonut, mutta Jumala on ihmeellisesti auttanut meitä pienimmissäkin asioissa.*” Leon kirjeestä Mirja-Elisabet on saanut sen käsityksen, että myös Leo uskoo ja luottaa Jumalan suureen rakkauteen. Hän myös ylistää suomalaisia sotilaita siitä työstä mitä he ”*siellä jossakin*” tekevät. ”*Mutta Jumala, jonka on tämäkin sota, Hän palkitsee Teidän kaikkien ja yksilönä Teidänkin vaivanne.*” Mirja-Elisabetin toinen kirje on päivätty kahdeskymmenesyhdeksäs huhtikuuta. Ennen päivämäärää hän on kirjoittanut kirjeen vasempaan ylänurkkaan *Room. 12 2, 9, 10, 17/21*, viitaten raamatun kohtaan, jonka ilmeisesti toivoisi Leon lukevan. Tämä kyseinen kirje on kaikista Leon saamista kirjeistä pisin, puhtaaksi kirjoitettuna melkein kaksi sivua. Mirja-Elisabet on odottanut Leolta vastauskirjettä. Hän hämmästelee läheisen ystävyuden vaivatonta syntymistä. ”*Selityksenä siihen luulen olevan sen, että meillä molemmilla on sisimmän halu pyrkiä parenpaan elämään, joten meidän katsontokantamme on useassa asiassa sama. Se, mitä olen lukenut kirjeistäsi, on minulle ystävänäsi korvaamaton ilonaihe. [...] Todella olet asettanut itsellesi kauniin, mutta ponnistuksia, uhrauksia ja sisimmän taistelua vaativan päämäärän.*” Mirja-Elisabet kirjoittaa niistä ponnistuksista, joita sotilaat joutuvat rintamalla tekemään, ja vertaa niitä hengelliseen ponnisteluun. ”*Olet tullut henkilökohtaisesti kokemaan, että ilman taistelua ei voittoa saavuteta. [...] Taistelu elämäsi kauneimman päämäärän saavuttamiseksi on jalointa taistelua, mitä ihminen koskaan voi käydä.*” Mirja-Elisabet kiittää Leoa siitä, että tämä on kertonut luonteestaan avoimesti. ”*Todistaahan se heidän sydämensä lämmöstä, jonne ilman tätä lämpöä ei koskaan Jumalallinen rakkaus saisi pysyvää asuinsijaa se lämpö murtaa sisimmän kovuuden.*” Hän kirjoittaa, että monet miehet eivät uskalla sitä tunnustaa, koska pelkäävät

joutuvansa naurunalaisiksi. Yleisesti ottaen Mirja-Elisabetin toinen kirje on hyvin uskonnollinen, siinä on ehkä jopa lievästi saarnaava sävy. Toisaalta hän korostaa omaa vähäpätöisyyttään jumalan palvelijana, toisaalta kannustaa ja kehuu Leoa tämän kirjoittamien seikkojen suhteen. Yksi kehun aihe on Leon suhde äitiinsä: *”Suuren ilonaiheen toi kertomasi Äidin rakkauden huomioiminen. Olet vielä hyvällä kohdalla, kun Sinun omatuntosi on ”hereillä”, näyttäen Sinulle synniksi paljon sellaista, jota kenties et ennen ole siksi tunnustanut. [...] Äidin rakkaus on Jumalan rakkaudesta esikuva. [...] Iloitsen puolestasi, että olet saanut vanhempiesi anteeksiantamuksen, joka onkin suuriarvoisin ajallisista asioista.”* Kirjeen lopussa Mirja-Elisabet pyytää anteeksi kirjeen pituutta, mutta hänellä kun *”on sitä sanomista aivan sydän tulvillaan”*. Hän myös ihmettelee ihmeellisen läheisyyden tunnetta, mikä hänet valtaa aina Leolle kirjoittaessaan. *”Uskon Jumalan hengen olevan siihen osallisena.”* Mirja-Elisabet päättää kirjeen: *”Jeesus Kristus on armahtava Sinua, kuten niin montaa muutakin. Rakkaana ystävänä muistan Sinua joka ilta rukouksissa.”*

Kaksi kirjettä Leo on saanut myös Elisalta Tapanilasta Helsingin läheltä. Ensimmäinen kirje on päivätty kahdeskymmeneskuudes tammikuuta, ja se alkaa reippaasti *”Hei te pojat siellä jossain”*. Elisa kirjoittaa haluavansa olla kirjeenvaihdossa *”jonkun Maatamme pualustavan henkilön kanssa”*. Elisa on saanut osoitteen ystävättäreltään. Hän lupaa aina vastauksen vastuksesta. Elisa tuntuu varsin reippaalta nuorelta naiselta, sillä hän kirjoittaa: *”Voi kun minäkin olisin mies, että sais olla, siellä jossakin, kyllä minä antaisin ryssiä päihin, oikein porvoon mitalla.”* Elisa päättää kirjeensä hyvän voinnin toivotuksiin. *”Rakkautta ja menestystä toivottaa teille Eräs tumma pieni tyttö (Elisa).”* Elisan toinen kirje on päivätty kahdeksastoista maaliskuuta. *”Terveiseni sinulle Leo täältä Tapanilasta. Suo anteeksi, kun kirjoitan näin reilusti sinä, vaikka et siihen lupaa ole antanutkaan.”* Väestölle on ilmeisesti annettu ohjeistuksia myös kirjeiden kirjoittamisen suhteen, sillä Elisa kertoo kirjoittavansa, vaikka se nyt onkin kiellettyä. Hän kyllä epäilee, ettei Leo tule saamaan kirjettä pitkään aikaan, sillä posti tuntuu viipyvän matkalla kauan. Leo on pyytänyt Elisaa lähettämään kuvansa. *”Mutta sen sanon sulle, että erehdyit kirjeessäsi, kun sanoit epäileväsi, että olen kaunis. Kaunis en ole [...] Olen vain tavallisen näköinen. Niin kuin tästä pienestä kuvasta näet.”* Elisa toivoo, että heidän kirjeenvaihtonsa jatkuisi, vaikka sota nyt loppuikin. Ja lisäksi hän toivoo saavansa Leolta valokuvan. *”Olisi niin mukava kirjoittaa, kun saisi kirjoittaa mitä tahtoisi, mutta kun ei saa, niin ei saa.”* Elisa on vaikuttunut Leon kirjeestä, hän kertoo itkeneensä lukiessaan sitä: *”Kirjoitit niin kauniisti kirjeeseesi, että sait minut itkemään, enkä vähällä itke. On hauska kuulla nuoren miehen puhuvan Jumalasta, täälläpäin ei sitä niiden huulilta kuule.”* Elisa kertoo olevansa vilkas, mutta nyt ei ole ilottelun aika, sillä vaikka on tullut rauha, *”Suomessa on surujuhla*

nyt”. Elisa toivoo saavansa Leolta edes kortin. *”Lähetän tämän pienen kuvani sinulle Muistoksi ja toivon, että pidät sen muistona eräästä tytöstä, vento vieraasta.”*

Kolme kirjettä on kirjoittanut Hellin Torsansalosta. Ensimmäisen kirjeen päiväys on kahdeskymmenesyhdeksäs päivä tammikuuta. Hän aloittaa kirjeensä tervehdyksellä *”Päivää Suomen vartija!”*. Hellin kertoo rukoilevansa joka päivä, että kaikki sotilaat saisivat palata sankareina kotiin. *”Kyllä Jumala meitä auttaa kun me oikean asian ja uskonnon puolesta taistelemme sillä eihän hän salli että ihmispedot pääsisivät meitä isännöimään.”* Hellin tuo esiin kotirintaman taistelun. *”Koitamme tehdä täällä voitavamme isänmaamme puolesta ja teitä auttaaksemme. Kyllä Suomen nainen kestää mikä sen kestettäväksi on määrätty.”* Elisa tuntee velvollisuudekseen kirjoittaa *tuntemattomalle sotilaalle*, ja hän toivoo, että kirjeestä olisi edes vähän iloa sen saajalle. Lisäksi hän toivoo, että kirjeen saaja vastaisi hänelle. *”Laitan osoitteeni sitä varten että jos vaan sopii niin kyllä olisi minustakin hauska saada rintamalta oikein soturin kirjoittama kirje. Säilyttäisin sen muistona läpi elämän.”* Hellinin toisen kirjeen päiväys on kahdeskymmenesseitsemäs maaliskuuta, eli rauha on jo tullut. Hellin kertoo olevansa edelleen entisellä paikallaan, mutta on epävarma siitä, kauanko he saavat siellä olla. Evakoita tulee jatkuvasti lisää. *”Meiltä on rajalle siinä kymmenen kilometriä. Kyllä se ryssä vei meiltä karjalan melkein kokonaan, ponnisteluistanne huolimatta. Mutta ei se ole teidän syy. Te annoitte isänmaalle mitä se vaati, kalleimman minkä kukaan voi antaa henkensä ja verensä.”* Hellin kiittää Leoa kaikista niistä taisteluista, joihin sotilaat joutuivat puolustaessaan kotejaan ja maataan. Hän suree Karjalan menetystä, ja toivoo, ettei menetetty alue enää laajenisi. *”Kyllähän se tuntuu rankalta jättää tämä rakkaaksi käynyt Karjala ryssille. [...] Niin – rauha on nyt saavutettu tällä kertaa, mutta raskain lunnain.”* Hellin on huolissaan Leon voinnista, hän muun muassa tiedustelee, säilyikö Leo haavoittumattomana. Hellin on kuullut huhua, että Leon komppania olisi kaatunut viimeiseen mieheen. Hän toivoo, että kirje tavoittaa Leon. *”Toivon että tämä tapaa Sinut Leo hyvä. Lähetä vaan kirje vielä entisellä osotteella jos se muuttuu niin kirjoitan siitä. Jään odottamaan (epäselvää) kirjettäsi Leo (rakas). Kuulemiin ja näkemiin.”* Kolmas kirje on päivätty kahdeksas huhtikuuta. Hellin aloittaa sen jo varsin tuttavallisesti *”Leo Rakas!”*. Hän kertoo, miten on odottanut ja toivonut saavansa Leolta vastauksen. Hellinin kirjeessä on kuitenkin hieman epäilevää sävyä, sillä jostain syystä hän pelkää Leon ja tämän tovereiden pitävän häntä pilkkanaan. *”Ethän vaan pitäne minua omana ja tovereittesi pilkana, sillä se olisi minusta kovin epämiellyttävää. Suo anteeksi epäilykset jos ne ovat aiheettomat Rakas Leo.”* Hellin suree rakkaan ja kauniin Karjalan menetystä ryssälle, *”tuolle ihmispedolle”*. Hellin kirjoittaa, että sankarihaudat ja kirjat jäivät ryssän pilkattaviksi, ja sinne jäivät myös kauniit kodit. *”Mutta kyllä Jumala pitää meistä huolen. Ja vielä saamme*

Karjalan takaisin jota koko Suomen kansa toivoo. Niin silloin, Suomen suuri voitto Karjalasta kajahtaa.” Hellin on pahoillaan, ettei voi lähettää Leolle kuvaansa, ja kysyy, miksei Leo ole lähettänyt omaa kuvaansa. *”Kyllä se mahtaa olla mielyttävä jos se on vaan näiden kirjeiden kaltainen sillä nämä ovat tuoneet lohtua ja virkistystä yksinäisiin talvi-iltoihin.*” Hellin haluaisi kovasti tavata Leon, sillä se tekisi hänet ikuisesti onnelliseksi. *”[...] mutta älä ajattele vaan mitään pahaa, en ole mikään seikkailija vaan nuori rakkautta kaipaava tyttö 19v.*” Kirjeen lopussa Hellin kertoo joutuneensa muuttamaan pois Torsansalosta, hän lupaa kirjoittaa uuden osoitteen kirjeen loppuun.

Porilainen Irja on kirjoittanut Leolle neljä kirjettä. Ensimmäinen on päivätty Porissa kahdeskymmenes tammikuuta. Kirje alkaa tervehdyksellä *”Leo tuntematon*”, ja jatkuu kiitoksella kirjeen johdosta. Irjan mukaan Porissa kaikki menee vanhaan hyvään tapaan, *”joskin ne Molotoffin harakat väliin meitä hätyyttää. Tänään viimeksi ne täällä vieraili, mutta eivät saaneet mitään erikoista tuhotyötä aikaan.*” Irja on kirjeiden kirjoittajien joukossa toinen nuori nainen, joka harmittelee sitä, ettei hän pääse rintamalle sotimaan. *”Jos vain naiset pääsisivät myös ase kädessä taistelemaan, niin minäkin tulisin ilomielin ja täällä on kyllä paljon samanlaisia.*” Irja kuitenkin ymmärtää myös kotirintaman tärkeyden. Irja iloitsee siitä, että Leon koti on niin lähellä Poria. Hän jopa tuntee joitain henkilöitä Leon paikkakunnalta. Hän tiedustelee Leon tupakanpoltosta. *”Älkää pitäkö minua liian tunkettelevana vaikka kysyn, jos käytätte savukkeita, sillä kaikki eivät polta, niin lähettäisin, - tai jotain muuta sen tilalle.*” Irjan toinen kirje on päivätty Vanha-Koivistossa maaliskuun yhdeksäs päivä. Kirjeen alussa Irja vastaa Leon ehdotukseen sinuttelusta: *”Se sopii kyllä mainiosti että ollaan sinut, vaikka en kylläkään ole tottunut vieraita ihmisiä heti sinuttelemaan.*” Irjan mukaan hän ei ole kovin helposti ystäväystyvä, ja ettei hänellä ole kovinkaa montaa ystävää. *”Mitä taas tulee Sinun kirjeisiin, niin luulen kerrankin löytäneeni minun mieleiseni ystävän, sillä pidän oikein paljon sinun ajatuksistasi, ja olen päässyt siihen tulokseen, että olet varmaan hyvin sivistynyt ihminen.*” Sitten hän pyytää anteeksi suoruttaan. Leo on kirjoittanut Irjalle, että olisi pettynyt, jos Irja ei enää vastaisi hänelle. Irja on kuitenkin varsin vaatimaton kirjeidensä sisällön suhteen. *”Kyllä varmaan saat toisilta tytöiltä paljon hausempia kirjeitä, kuin mitä minun vaatimattomat lappuni ovat [...] että suo anteeksi jos nämä eivät ole niin mukavia.*” Sen lisäksi Irja vähättelee myös persoonaansa, ja kirjoittaa: *”[...] luulen että se olisi suuri pettymys jos näkisit minut, koska en luule että olen niin hyvä, sillä ikäväkseni täytyy tunnustaa että olen kyllä sellainen nykyaikainen tyttöheilakka, kuin toisetkin.*” Hän toivoo, että tästä huolimatta kirjeenvaihto jatkuisi. Irja iloitsee siitä, että Leo on edelleen hengissä, ja toivoo, että Leo pysyisi jatkossakin hengissä, vaikka taistelut ovatkin nyt kovat. Irja lähettää Leolle pienen paketin, vaikka lähetettävää

ei juurikaan ole. Mutta jotain pientä kuitenkin. Kolmas kirje on päivätty edelleen Vanha-Koivistolla, yhdeksäs huhtikuuta. Irja toivottaa *"toverilliset terveiset"* Leolle. Rauha on solmittu, ja se näkyy myös Irjan kirjeessä. *"Olen hyvin iloinen että sentään pääset elävänä kotiisi, siltä suurelta retkeltänne."* Irja kiittää Leoa ja kaikkia urheita sotilaita, jotka taistelivat henkensä edestä ja henkensä uhraten. Hän iloitsee rauhan palaamisesta, vaikka se onkin raskas. *"[...] mutta, ei mikään ole siihen verrattuna kallista, kun saimme Isänmaamme ja Vapautemme."* Leo on kehunut Irjan kirjeitä, sillä Irja kiittelee kehuista, ja kirjoittaa kirjeidensä tosin olevan *"sellaista töherrystä"*. Leo on myös kysellyt mahdollisuudesta tavata Irja. Se sopii Irjalle, mutta hän epäilee olevansa pettymys Leolle. *"En kuitenkaan mikään kaunotar ole, enkä nin ylpeä kuin riikinkukko, että kyllä minun kanssani sopeutuu keskustella."* Irja neuvo Leolle, miten tämä saa Irjan kiinni, kun tulee Poriin. Leo on pyytänyt Irjan valokuvaa, mutta sitä pyyntöä Irja ei toteuttaa, sillä hän ei harrasta valokuvassa käyntiä. Irjan viimeinen kirje on päivätty kahdeskymmeneskuudes huhtikuuta samassa paikassa kuin edellisekin. Irja on luullut Leon päässeen jo lomalle, kun sotilaita on jo kotiutunut paljon. Ilmeisesti Leo kehuu Irjaa monessa asiassa, sillä Irja kirjoittaa: *"Ehkä vähän imartelet minun persoonaani, mutta sanon aivan suoraan että sellaisista sanoista en välitä."* Irja epäilee, ettei hän ole tarpeeksi hyvä Leolle. Hän on nimittäin tutustunut erääseen naiseen, joka on kertonut tuntevansa Leon perheen. Rouva kertoi Irjalle Leon olevan *"mallikelpoinen nuori mies"*. Irja lähettää kuvansa Leolle. *"[...] mutta pääset siitä vähän näkemään, etten ole mikään kaunis, aivan tavallinen jokapäiväinen vain. Tiedän kyllä, että tämä tuottaa pettymyksen Sinulle [...]"*. Irja esittää Leolle toiveen, ettei tämä näyttäisi kuvaa kenellekään. Lisäksi Irja pyytää Leolta kuvaa. *"[...] en pyydä sitä uteliaisuudesta vaan sotatuttavuudella, ja pyydän anteeksi jos se Sinua jotenkin loukkaa."*

Leo on saanut Kuopiossa asuvalta Toinilta viisi kirjettä. Tammikuun alussa ensimmäisessä kirjeessään Toini kirjoittaa: *"Oletko Te saanut tällaista koskaan, siis tuntemattomalta henkilöltä, s on kyllä eri hauskaa, kun kaksi tuntematonta on kirjeenvaihdossa. [...] Te varmaankin olette urhokas soturi, kun kuulutte siihen Marokon kauhun legioonaan."* Seuraavan kirjeen Toini on päivännyt helmikuun toiselle päivälle. Siinä hän kertoo jo ajatelleensa, ettei Leo kirjoitakaan hänelle takaisin. *"Teidän kirjeenne oli ihan liikuttavan kaunis. Siinä ilmenee juuri Teidän suuri isänmaan rakkautenne."* Leo on kertonut mistä on kotoisin, sillä Toini iloitsee, kun nyt tietää, missä Leon koti on. *"Minä taasen kodistani en voi mainita enää mitään, kun se meni noin 3 viikkoa sitten ryssän pommituksen uhrina."* Kirjeen lopussa Toini arvelee, ettei niin lyhyt kirje ja yksinkertainen kirje voi ilahduttaa Leoa, mutta hän toivoo, että Leo kuitenkin vastaisi. Kahdeskymmeneskolmas helmikuuta päivättyssä kirjeessä Toini tiedustelee, josko he voisivat sinutella toisiaan. Toini myös

haluaa Leon arvaavan hänen ikänsä, ja kertoo kuvittelevansa Leon noin 21–25-vuotiaaksi. Lisäksi Toini pyytää Leo lähettämään kuvansa. *”Olisi niin hauskaa, kun tuntisin Teitä edes niin paljon. Älkää vain tästä loukkaantuko, kun kirjoitan nyt näin tuttavallisesti, mutta nythän onkin sota, ja sodassa kai on tämäkin luvallista.”* Yhdeksäs huhtikuuta päivätty kirje alkaa jo tervehdyksellä *Hyvä Leo*, kun aikaisemmissa kirjeissä on ollut muodollisempi aloitus. Leo muistaa Toinia usein, sillä Toini on juuri edellisenä päivänä saanut Leolta kortin. Toini haaveilee Leon vierailusta Kuopioon. *”[...] jos Sinä tulet käymään täällä Kuopiossa, niin käymme yhdessä Puijolla, sinne on noin 4 km.”* Toinin mielestä siinä kävellessä olisi mukava jutella eikä tarvitsisi kirjoitella. *”Olenko utelias jos kysyisin Sinulta, kuinka pitkä olet, minkävärinen tukka Sinulla on?”* Toini kertoo myös hieman itsestään. Huhtikuun kahdeskymmenesneljäs päivä Toini kirjoittaa: *”Kiitos kirjeestäsi. Oli taas niin hauska saada se Sinulta Leo. Minua aina kiusaa se ajatus, että Sinä petyt suuresti, kun näet minut?”* Leo on ilmeisesti kertonut itsestään, sillä Toini on arvannut Leon olevan pitkä. Toini arvuuttelee Leon silmien väriä. Lisäksi hän kertoo, mitä työtä tekee: *”Olen vain, vain tarjoilija. Siis minulla on niin yksinkertainen ammatti. Ehken, Sinä, Leo, pidä siitä?”* Toini tenttaa edelleen Leoa kertomaan jotain ulkonäöstään. *”Kuvittelen olevan Sinun hyvin voimakkaan, nostathan minut kerran ylös?”* Toini myös haaveilee Leon tapaamisesta: *”Olisipa se varmaan eri hauskaa saada meidän tavata toisemme, toivottavasti tapaaamme pian, eikö niin Leoni?”*

Leon myöhemmistä vaiheista minulla ei ole tietoa. Hänen nimeä ei löydy Sotasampo sivustolta (sotasampo.fi/fi/casualties, menehtyneet 1939–45), joten oletan hänen säilyneen hengissä jatkosodasta, mikäli osallistui siihen.